

Tiina Elovaara sin ym.

Lakialoite laiksi perusopetuslain 29 §:n, lukiolain 21 §:n ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 80 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakialoite sisältää esityksen lisäyksestä perusopetuslain 29 §:ään, lukiolain 21 §:ään ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 80 §:ään. Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen järjestäjälle esitetään velvoitetta ottaa käyttöön kiusaamista koskeva ilmoitusmenettely sekä ohjeistaa rehtorit ja opettajat sen osalta, kuinka heidän pitää puuttua tietoonsa tulleeseen koulukiusaamiseen ottaen huomioon oppilaan ikä ja kehitystaso. Lisäys säättää opettajalle tai rehtorille velvoitteen puuttua tiedossa olevaan peruskoulussa, lukiossa tai ammatillisessa oppilaitoksessa esiintyvään kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään koulutuksen järjestäjän ohjeistuksen mukaisesti. Lisäys sisältää toiselle asteelle perusopetuslain 29 §:n 7 momentin mukaisen velvollisuuden ilmoittaa kiusaamisesta. Lisäys säättää myös velvoitteen rehtorille, opettajalle, kiusaajalle ja kiusatulle sekä heidän huoltajilleen yhdessä seurata, että kiusaaminen on loppunut. Aluehallintovirastolle säädetään oikeus oma-aloitteisesti ottaa arvioitavakseen, onko opetus järjestetty perusopetuslain 29 §:n edellyttämällä tavalla niin, että oppilaan oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön toteutuu.

Lakialoitteella pyritään selkiyttämään lainsäädäntöä kiusaamisen tulemisesta rehtorin ja opettajien tietoon, puuttumisesta ja puuttumisen vaikuttavuudesta kussakin tapauksessa sekä mahdollistamaan viranomaiselle oikeuden selvittää, että turvallinen opiskeluympäristö on järjestetty perusopetuslain edellyttämällä tavalla. Lakialoitteella halutaan kiinnittää huomiota koulukiusaamisen vakavuuteen ja samalla vaaditaan konkreettisia toimenpiteitä sen vähentämiseksi.

Tavoitteena on varmistaa perusopetuslain 29 §:n, lukiolain 21 §:n ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 80 §:n paras mahdollinen toteutuminen turvallisesta opiskeluympäristöstä.

PERUSTELUT

Opetukseen osallistuvalla on perustusopetuslain 29 §:n, lukiolain 21 §:n ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 80 §:n mukaan oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Lainsäädännössä ei ole säädetty tarkkoja toimia, joita opetuksen tai koulutuksen järjestäjältä vaaditaan turvallisuuden takaamiseksi. Resurssit riittävään turvallisuusjohtamiseen, oppilaan, opiskelijan ja opettajan

Lakialoite LA 29/2018 vp

väliseen vuorovaikutukseen, valvontaan, jälkiseurantaan ja opiskeluhuoltopalveluihin on turvattava.

Opetuksen ja koulutuksen järjestäjällä pitää olla matalan kynnyksen ilmoitusmenettely. Ilmoitusmenettely voi olla sähköinen tai muu tapa, jolla oppilaan ja opiskelijan on helppo ilmoittaa kiusaamisesta. Esimerkiksi voidaan perustaa sähköpostiosoite, johon voi tehdä ilmoituksen vapaa-muotoisesti tai käyttämällä valmista ilmoituslomakepohjaa. Ilmoitusmenettelyn on oltava sellainen, että kaikki tietävät myös rehtorin ja opettajien käyttävän sen kautta saamia tietoja siihen, kun he ilmoittavat kiusaamisesta niin kiusaajan kuin kiusatunkin huoltajille sekä vakavista kiusamis- ja väkivaltatapauksista koulutuksen järjestäjälle ja muille tarvittaville tahoille. Koulutuksen järjestäjän on näissä tilanteissa aina arvioitava, onko koulutuksen järjestämisessä jotakin, mitä pitää muuttaa.

Ilmoitusmenettelyä ja -lomaketta on kehitetty esimerkiksi Stop väkivallalle kouluissa ja päiväkodeissa -hankkeessa, josta on tehty netissä julkaistu opas.

On hyvin huolestuttavaa, että on tapauksia, joissa kiusaamisesta tiedetään, mutta sitä ei saada loppumaan. Esimerkiksi Vaasan yliopiston vuoden 2013 Pelastakaa koulukiusattu! -tutkimuksen mukaan vain viidesosa koulun tiedossa olleista kiusaamistapauksista saatiin loppumaan. Käytäntö, jossa kiusattu joutuu vaihtamaan koulua, lähettää väärän viestin siitä, kuinka kiusaamiseen tulee suhtautua.

Aikuisten kykyä huomata kiusaaminen ja puuttua siihen pitää parantaa. Kouluissa on ilmoitusmenettelyn lisäksi tarpeen tehdä säännöllisesti asiasta kyselyitä, keskustella erilaisuuden hyväksymisestä, tukea kaverisuhteiden syntymistä sekä luoda ilmapiiri, jossa kiusaamisesta on helppo kertoa. Varhainen puuttuminen kiusaamistilanteisiin sekä niiden ennaltaehkäisy on erittäin tärkeää. Mitä aikaisemmin kiusaamistilanteisiin puututaan, sitä helpompi tilanteet on selvittää. Yhteisöllisen opiskeluhuollon pitäisi esimerkiksi seurata kouluyhteisön kiusaamistilannetta. Seurannan pitäisi käsittää myös henkilöstöön oppilaiden, opiskelijoiden ja huoltajien taholta kohdistuva kiusaaminen. Seurannan on oltava säännöllistä, mielellään vuosittain toistuvaa.

Kiusaamistapausten käsittelyä selkeyttäisi, jos opetustoimen omassa lainsäädännössä edellytettäisiin opetuksen järjestäjää ohjeistamaan, miten kiusaamiseen on puututtava ja kuinka yhteistyö eri tahojen kanssa toteutetaan ottaen huomioon heidän velvollisuutensa kiusaamistapauksissa. Käytäntö on osoittanut, että asiasta säätäminen oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 §:ssä ja normitasolla opetussuunnitelmien perusteissa ei ole riittävä. Vaikka opetussuunnitelman mukaan opetuksen ja koulutuksen järjestäjän häirintää, kiusaamista ja väkivaltaa koskevan suunnitelman tulee sisältää seuraavat kuvaukset: kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen; edellä mainittujen asioiden käsittely yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla; yksilöllinen tuki, tarvittava hoito, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että sen kohteena olevan osalta; yhteistyö huoltajien kanssa; yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa; suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, opiskelijoille, huoltajille ja yhteistyötahoille sekä suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi, ei näitä asioita kaikkien suunnitelmissa ole. Siksi opetussuunnitelma tason sijaan opetuksen ja koulutuksen järjestäjällä pitää olla selkeä lain tasoinen velvoite ohjeistaa, että koulukiusaamiseen on puututtava ja kuinka se tehdään.

Lakialoite LA 29/2018 vp

Kun ilmoitetaan koulupäivän aikana tapahtuneesta kiusaamisesta, niin silloin opettajalla ja rehtorilla on velvollisuus puuttua. Koulun ulkopuolella tapahtuneissa kiusaamistapauksissa, jotka eivät näy koulunkäynnissä, he tukevat asian selvittämistä tarpeen mukaan ja ilmoittavat asiasta huoltajien lisäksi tilanteen vakavuuden mukaan poliisille, lastensuojeluun, sosiaalihuoltoon ja/tai opiskeluhuoltoryhmään. Rikos koulussa ja oppilaitoksessakin tehtynä (esim pahoinpitely/väkivalta) on rikos ja kuuluu poliisin selvitettäväksi.

Tämän taustalla vaikuttavat myös vahvasti paikalliset olosuhteet ja eri alojen resurssipula. Monet kiusaamistapaukset olisivat ratkaistavissa, jos olisi resursseja. Yhteistyö eri viranomaisten välillä kiusaamiseen puuttumisessa, ennaltaehkäisyssä ja lopettamisessa ei vielä täysin toimi. Tämä on myös merkittävä tekijä siinä, miksi tarvitaan opetuksen järjestäjälle laintasoinen velvollisuus ohjeistaa tätä yhteistyötä. Näin paikallisesti ennalta sovitaan ja käydään läpi kunkin roolia ja vastuita mahdollisissa tulevilla tapauksissa. Lisäksi jatkuvasti tarvitaan aktiivisuutta sekä uusia avauksia eri tahojen välillä ja sen arvioimista, toimivatko sovitut käytännöt arjessa.

Lasten vanhemmat on myös tärkeää ottaa mukaan kiusaamisen ehkäisyyn ja kiusaamistilanteen ilmetessä informoida vanhempia. Lapsilla ja nuorilla on oikeus elää ja kokea olonsa turvalliseksi jokaisessa ympäristössä. Koulun ja oppilaitoksen tulisi tarjota lapselle ja nuorelle turvalliset elinolosuhteet. Koulun ja oppilaitoksen henkilökunnalla on tässä turvallisuudentunteessa merkittävä ja vastuullinen rooli. Heidän osaamisestaan on pidettävä huoli täydennyskoulutuksella. Opetuksen ja koulutuksen järjestäjän velvollisuus ohjeistaa, että kiusaamiseen on puututtava ja kuinka se tehdään, tukee lasten ja nuorten kokemusta turvallisesta kouluympäristöstä.

Opettaja, oppilas, opiskelija ja huoltaja on yhdessä velvoitettava seuraamaan, loppuiko kiusaaminen. Myös huoltajien on seurattava, ettei tilanne toistu ja että heidän lapsensa voi hyvin. On tärkeää, että huoltajat ilmoittavat opettajalle tai rehtorille, jos esimerkiksi kiusaaminen jatkuu.

Ilmoitusmenettelyn ja puuttumisohjeistuksen lisäksi on säädettävä rehtorin, opettajien, kiusaajan, kiusatun ja heidän huoltajiensa yhteisestä seurantavelvoitteesta. Seurantavelvoite tarkoittaa, että kullakin on velvollisuus seurata, jatkuuko kiusaaminen, ja ilmoittaa rehtorille tai opettajalle, jos kiusaaminen jatkuu. On erittäin tärkeää varmistaa jokaisen tapauksen osalta, että kiusaaminen on kaikkien tahojen mielestä saatu loppumaan ja loppuun käsiteltyksi.

Koulunkäyntiin liittyvissä asioissa oikeusjärjestelmä on monimutkainen. Oppilaiden ja alaikäisten opiskelijoiden huoltajat eivät usein tiedä, mitkä asiat kuuluvat aluehallintovirastolle, mitkä taas tuomioistuimen toimivaltaan. Erityisesti turvallisen opiskeluympäristön osalta huoltajilla ei usein ole puutteellisen tiedon lisäksi myöskään voimia (varsinkaan kiusaamistapauksissa) lähteä enää selvittämään, ovatko heidän lapsensa oikeudet toteutuneet lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Siksi aluehallintovirastolle on säädettävä oma-aloitteinen puuttumisoikeus selvittää, järjestetäänkö opetus kaikilta osin perusopetuslain 29 §:n, lukiolain 21 §:n ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 80 §:n eli turvallisen opiskeluympäristön osalta niin kuin laki edellyttää.

Tämä ei tarkoita sitä, että aluehallintovirasto tarkastaisi säännöllisesti kaikki maamme peruskoulu ja toisen asteen oppilaitokset. Säännös antaisi aluehallintovirastolle oikeuden puuttua opetuksen ja koulutuksen järjestämiseen turvallisen opiskeluympäristön näkökulmasta ilman kantelua-

Lakialoite LA 29/2018 vp

kin oma-aloitteisesti silloin, kun sillä olisi syytä epäillä puutteita turvallisen opiskeluympäristön järjestämisessä.

Lukiolakiin ja ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin on tarve lisätä edellä kerrotun lisäksi myös perusopetuslaissa jo oleva ilmoitusvelvollisuus vahvistamaan kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä. Opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppilaitoksessa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan alaikäisen opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Ilmoitusvelvollisuuden kautta osapuolet saavat samalla tiedon ja varmuuden siitä, että tapaus on koulutuksen järjestäjän tiedossa. Mikäli ilmoitusta ei ole tehty, osapuolet tietävät, että asia ei ole tullut opettajan tai rehtorin tietoon ja he itse voivat asiasta kertoa ja näin vaikuttaa siihen, että asiaan puututaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

perusopetuslain 29 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan perusopetuslain (628/1998) 29 §, sellaisena kuin se on laeissa 1267/2013 ja 1498/2016, seuraavasti:

29 §

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön

Opetuksen järjestäjällä on oltava ilmoitusmenettely, jolla oppilaat ja koulun henkilökunta voivat kertoa näkemästään tai kokemastaan häirinnästä, kiusaamisesta ja väkivallasta tai muusta epäasiallisesta kohtelusta opetuksen järjestäjälle.

Opetuksen järjestäjän tulee ohjeistaa, kuinka rehtori ja opettajat puuttuvat tiedossaan olevaan häirintään, kiusaamiseen ja väkivaltaan sekä kuinka asiassa tehdään yhteistyötä oppilashuollon, sosiaali- ja terveystoimen sekä poliisin ja muiden tarvittavien tahojen kanssa.

Jos koulussa esiintyy kiusaamista, väkivaltaa tai häirintää, koulun opettajan tai rehtorin on asiasta tiedon saatuaan opetuksen järjestäjän ohjeistuksen mukaisesti puututtava asiaan.

Lakialoite LA 29/2018 vp

Opetuksen järjestäjällä on velvollisuus arvioida opiskeluympäristön turvallisuutta, opetusjärjestelyitä, puuttumistoimia ja kurinpitorangaistuksia aina suhteessa oppilaan ikään ja kehitystasoon.

Opetuksen järjestäjällä on velvollisuus seurata yhdessä häirintään, kiusaamiseen tai väkivaltaan syyllistyneen ja niiden kohteena olevan oppilaan ja heidän huoltajiensa kanssa, että puuttumista vaatinut häirintä, kiusaaminen ja väkivalta on päättynyt.

Aluehallintovirastolla on oikeus oma-aloitteisesti ottaa tutkittavaksi, onko opetuksen järjestäjä järjestänyt 29 §:ssä tarkoitetun oikeuden turvalliseen opiskeluympäristöön lakien ja asetusten mukaisesti.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

lukiolain 21 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lukiolain (629/1998) 21 §, sellaisena kuin se on laeissa 1268/2013 ja 1499/2016, seuraavasti:

21 §

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön

Koulutuksen järjestäjällä on oltava ilmoitusmenettely, jolla opiskelijat ja koulun henkilökunta voivat kertoa näkemästään tai kokemastaan häirinnästä, kiusaamisesta ja väkivallasta tai muusta epäasiallisesta kohtelusta koulutuksen järjestäjälle.

Koulutuksen järjestäjän tulee ohjeistaa, kuinka rehtori ja opettajat puuttuvat tiedossaan olevaan häirintään, kiusaamiseen ja väkivaltaan sekä kuinka asiassa tehdään yhteistyötä opiskeluhuollon, sosiaali- ja terveystoimen sekä poliisin ja muiden tarvittavien tahojen kanssa.

Jos lukiossa esiintyy kiusaamista, väkivaltaa tai häirintää, lukion opettajan tai rehtorin on asiasta tiedon saatuaan koulutuksen järjestäjän ohjeistuksen mukaisesti puututtava asiaan.

Koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus arvioida opiskeluympäristön turvallisuutta, opetusjärjestelyitä, puuttumistoimia ja kurinpitorangaistuksia aina suhteessa opiskelijan ikään ja kehitystasoon.

Lakialoite LA 29/2018 vp

Koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus seurata yhdessä häirintään, kiusaamiseen tai väkivaltaan syyllistyneen ja niiden kohteena olevan alaikäisen opiskelijan ja heidän huoltajiensa kanssa, että puuttumista vaatinut häirintä, kiusaaminen ja väkivalta on päättynyt.

Lukion opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppilaitoksessa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan alaikäisen opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

Aluehallintovirastolla on oikeus oma-aloitteisesti ottaa tutkittavaksi, onko koulutuksen järjestäjä järjestänyt 21 §:ssä tarkoitetun oikeuden turvalliseen opiskeluympäristöön lakien ja asetusten mukaisesti.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

ammattillisesta koulutuksesta annetun lain 80 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 80 § seuraavasti:

80 §

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön

Koulutuksen järjestäjällä on oltava ilmoitusmenettely, jolla opiskelijat ja koulun henkilökunta voivat kertoa näkemästään tai kokemastaan häirinnästä, kiusaamisesta ja väkivallasta tai muusta epäasiallisesta kohtelusta koulutuksen järjestäjälle.

Koulutuksen järjestäjän tulee ohjeistaa, kuinka rehtori ja opettajat puuttuvat tiedossaan olevaan häirintään, kiusaamiseen ja väkivaltaan sekä kuinka asiassa tehdään yhteistyötä opiskeluhuollon, sosiaali- ja terveystoimen sekä poliisin ja muiden tarvittavien tahojen kanssa.

Jos oppilaitoksessa esiintyy kiusaamista, väkivaltaa tai häirintää, oppilaitoksen opettajan tai rehtorin on asiasta tiedon saatuaan koulutuksen järjestäjän ohjeistuksen mukaisesti puututtava asiaan.

Koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus arvioida opiskeluympäristön turvallisuutta, opetusjärjestelyitä, puuttumistoimia ja kurinpitorangeistuksia aina suhteessa opiskelijan ikään ja kehitystasoon.

Lakialoite LA 29/2018 vp

Koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus seurata yhdessä häirintään, kiusaamiseen tai väkivaltaan syyllistyneen ja niiden kohteena olevan alaikäisen opiskelijan ja heidän huoltajiensa kanssa, että puuttumista vaatinut häirintä, kiusaaminen ja väkivalta on päättynyt.

Ammatillisen oppilaitoksen opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppilaitoksessa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan alaikäisen opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

Aluehallintovirastolla on oikeus oma-aloitteisesti ottaa tutkittavaksi, onko koulutuksen järjestäjä järjestänyt 80 §:ssä tarkoitetun oikeuden turvalliseen opiskeluympäristöön lakien ja asetusten mukaisesti.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 20.6.2018

Tiina Elovaara sin
Kimmo Kivelä sin
Martti Mölsä sin
Vesa-Matti Saarakkala sin
Matti Torvinen sin
Reijo Hongisto sin
Ari Jalonen sin
Kari Kulmala sin
Simon Elo sin
Pauli Kiuru kok
Timo Heinonen kok
Harry Harkimo liik
Pertti Hakanen kesk
Anne Louhelainen sin
Eeva-Maria Maijala kesk
Petri Honkonen kesk
Katri Kulmuni kesk
Lea Mäkipää sin
Jukka Gustafsson sd
Ritva Elomaa ps
Silvia Modig vas
Olli-Poika Parviainen vihr
Arto Satonen kok
Ozan Yanar vihr